

FLOR DE CARD

SANT LLORENÇ DES CARDASSAR

BOLLETÍ-REVISTA DEL CENTRE CULTURAL CARD * OCTUBRE DE 1985 * Nº 110

La inundació

DE TORRENTS I TORRENTADES

25 d'octubre. Matinada. Molta gent, a la vila, es despert pel renou de la pluja i dels trons. Pocs encara sospitaven que l'aigua tombava parets de marès i entrava a algunes cases, les situades a la zona del "xaragall" del Pou Vell.

El torrent, l'aigua, Sant Llorenç... fa estona que els llorencins es barallen amb l'aigua. I sempre guanya l'aigua! A l'any 1776 el Bisbe ja suggeria d'obrir una subscripció pública per sanear el torrent. Moltíssima gent recorda aquella famosa torrentada de l'any 43. I quasi tots les més recents del 73 i del 82.

D'alguna manera, els danys soferts, torrentada rera torrentada demostren la incapacitat de lluita d'un Poble com a tal: d'afrontar un dels perills més previsibles de manera decisiva.

Diven que fa una quarantena d'anys que el xaragall del Pou Vell no havia arreplegat tanta d'aigua. Diven que els bombers -sòlament els bombers- van treure 5.000.000 de litres d'aigua-fang de les cases. Diven que alguna de les velles cases del lloc havien begut, enguany, per primera vegada. Que el pas de l'aigua no és suficient, que la gasolinera és un tap. Diven que hi ha gent que fa amenaces, que...

Cercar responsabilitats concretes -d'aquesta i de les altres torrentades- és un camí fàcil, però ximple car el problema és de tal complexitat que potser defuig, ara i aquí, d'una anàlisi seriosa. Potser el camí és un altre: analitzar la realitat i actuar en conseqüència. Analitzar la realitat des d'una triple perspectiva, car la vila de Sant Llorenç és afectada pels llits de dos torrents -el de Sa Blanquera i el de Ses Planes- i pel xaragall del Pou Vell.

I actuar en conseqüència implica resoldre d'una manera definitiva el problema, malgrat costi molts de dobbers. ¿O no és ver que som un dels municipis més rics de Mallorca? L'única manera d'aconseguir la resolució del problema -aquest i tots els altres- és seguint un procés lògic: parlar i decidir actuar emprant el cervell i no la ràbia, la comprensió i no el retret o l'amenaça, l'enginy i no la força... i tot -i això és molt important- des d'una perspectiva unitària. Entre tots ho podem aconseguir.

Tampoc no es tracta, però, de prendre mesures electoralistes per contentar la gent afectada i res més. Es tracta d'evitar que demà, l'any que ve o d'aquí a cinquanta anys no sòlament haguem de llamentat danys materials -sempre recuperables (?) -sinó víctimes de la torrentada.

És un repte, potser el repte més important i urgent que té Sant Llorenç com a Poble. Però dissortadament, éssent realistes i veient el nombre de persones -sòlament els directament afectats i encara no tots- que comparegué a la reunió ahir vespre (27.10.85) no es poden abrigar gaires esperances envers aquesta "solució definitiva" que, de totes maneres haurien d'estudiar i decidir els tècnics.

Potser, com des d'abans de l'any 1776 fins ara ha passat, ens haurem de consolar amb les paraules d'aquell enginyer que assenyalà: "És aquest un país tan desgraciat que les rogatives i els plors per la sequia són ofegats per l'aigua de les inundacions".

En tot cas, la resposta, avui com ahir, com demà enfront d'aquest i d'altres problemes, la tenen els humans que habiten les cases d'aquest poble.

JOIERIA FEMENIAS

LLISTES DE NOCES
OBJECTES DE REGAL

Carrer del Rector Pasqual, 8 * T. 569072

ELECTRICITAT DE L'AUTOMÒBIL
Telèfon 569505 * SANT LLORENÇ

Amb una assistència de pares més que acceptable -crec que només en mancaren tres o quatre- vàrem celebrar, dia vuit d'octubre, la primera reunió de la Junta de l'APA, a la qual, com és habitual, també hi assistiren el director del centre i la responsable del SMOE. Es tractaren els temes que segueixen:

- * En Josep Cortès va fer entrega al tresorer de les liquidacions dels llibres de text que es distribuïren abans de començar el curs. El benefici obtingut superarà les 320.000 pts., que es destinaran a la compra del material que s'especifica al punt següent.

- * En Jaume Mayol, atenint les peticions dels mestres quant al material que més falta fa al col·legi, ens en va fer arribar la llista: una multicopista d'esperit, una màquina d'escriure electrònica i un joc de prestatges o estants per ubicar-hi la biblioteca escolar. En cas de que no se superàs el pressupost, es destinaria el sobrant a la compra de material divers, que es distribuïria a parts iguals entre els tres cicles.

- * Una comissió integrada per tres o quatre membres de la Junta anirà a veure el batle per sol·licitar-li informació sobre diversos assumptes pendents: el perquè no s'acompleï l'acord de cuidar-se'n del manteniment de la fotocopiadora; suggerir-li la conveniència d'enrajolar els baixos de les noves aules, de manera que segueixin el mateix estil que les altres; recordar-li el problema de la calefacció, que ja es contempla en el pressupost municipal d'enguany i no sembla que dugui camí de dur-se a terme per ara; plantejar-li la necessitat de que les revisions mèdiques dels al·lots es practiquin amb el deteniment que assenyalava la llei; apuntar-li la possibilitat de que es creï una escola d'adults...

- * En vista de que el dia 16 acaba l'assegurança escolar, s'acordà prorrogar l'actual amb la mateixa companyia: la Mútua General.

- * Per votació gairebé unànime s'acordà que cada alumne pagui 800 pts. anuals, amb les quals es cobririen les quotes de l'APA i les de l'assegurança escolar. Recordau que d'ençà que es va crear l'Associació les quotes anuals de l'APA s'han mantingut a 500 pts. per família.

- * D'acord amb el Pla del Centre aprovat el dia abans pel Consell de Direcció, es va recordar la necessitat de que els pares col·laborin en l'organització de les activitats extraescolars siguin culturals o esportives.

Alguns dels assistents es comprometeren a cuidar-se'n de les festes, futbito, pel·lícules, danses i a acompanyar els al·lots quan s'hagin de desplaçar a un altre poble per mor de les competicions de l'esport escolar.

- * Seguint amb el mateix sistema que l'any passat, la Junta no va veure cap inconvenient en seguir pagant les despeses de desplaçament de la logopeda, segons petició de na Maria Bel Sancho. Aiximateix es va acordar pagar el material emprat per a la construcció de l'aucellera.

- * Per acabar es va manifestar la necessitat de que les delegacions de cada aula funcionin, de manera que si algun pare vol res de l'escola, a més del propi mestre del seu fill es pot dirigir al representant del curs que es va elegir a l'Assemblea General.

I sense més assumptes a tractar es va donar per acabada la reunió.

CLÍNICA VETERINÀRIA

Hernán Cortés, 3
MANACOR
T. 554265

Burgues, s.n.
FELANITX
T. 581579

- * MATERIAL FOTOGRÀFIC
- * ARTICLES DE LABORATORI
- * FOTOGRAFIES DE
MARGALIDA MOREY

S'ESTUDI

General Mola, 11-E
(Baix de's Cos)

Tel. 55 40 78

MANACOR

Com és sabut, a començaments de l'any que ve -concretament el 12 de gener- està previst que se celebri a Sant Llorenç la III Trobada de Dimonis de Mallorca, continuació de les que tengueren lloc a Manacor i Sa Pobla. Per tal que ens ampliï un poc la informació ens hem adreçat a Pere Bauzá "Mauri", encarregat municipal de l'organització de les festes.

Pere ¿com va sortir s'idea de fer sa Dimoniada de l'any que ve a Sant Llorenç?

Això de qui ha d'organitzar ses dimonia-des és una cosa que està molt en l'aire. Es batle de Sa Pobla, es temps d'es dinar va dir que aquesta idea que havia sortit a Manacor era molt bona i que li agradaria que qualcú agafàs s'entorxa que ells havien agafat a Manacor. Se n'aixecaren un parell, però com qui ningú sabia a qui ho havia de dir...; jo vaig anar a don Mateu i li vaig demanar per fer-la noltros, i a l'instant ja ho anunciaren p'es micros.

¿Quins actes teniu programats?

No és que estigui tot decidit, perquè encara hem de fer més juntes, però sa Dimoniada se sol fer es matins, lo que jo trob que per no acabar tan en sec, p'entura es capvespre podríem fer una mica de ball de bot o qualche cosa, però encara n'hem de parlar. Ja hem fet una exposició de cartells i ets al.lots de s'escola han cercat cançons de Sant Antoni per fer-ne un llibret. A tots aquests al.lots i an es participants de sa cavalcada els donarem un "llavero", i a cada agrupació que vengui li regalarem una esta-

tueta de bronze que ha fet en Pere Pujol. També convidarem a tots es participants a dinar.

¿Te'n cuides tu totsol de s'organització?

S'idea és de s'Ajuntament, però jo quan vaig començar això ja confiava en so Card en Festa, en s'Escola Card, en s'APA, en so Card Infantil i en tots aquests grups que m'han ajudat sempre. Aquestes coses no se poden fer totsols.

¿Què calcules que costarà?

Es mal de sebre, però es de Sa Pobla te puc dir que tenien un pressupost de 900.000 ptes. Aquí, si hi ha vuit o nou pobles més, hem d'editar un llibret i feim "llaveros" per tothom, crec que hem de comptar amb un milió i mig.

¿Amb quines ajudes econòmiques disposes?

De moment tenim 300.000 ptes. de sa Comunitat Autònoma, 175.000 d'es Consell, 500.000 de s'Associació d'Hotelers, 25.000 d'es Safari, 50.000 de sa Tui que encara no estan confirmades, 50.000 d'es Cala Millor Bar, però n'esperam més.

Li costarà poc, idò, a s'Ajuntament...

Jo crec que sí. Ara, tot depèn de sa festa que facis i de ses bandes música que duquis. A Sa Pobla jo ho vaig trobar un poc magre de música i m'agradaria que a Sant

Llorenç n'hi hagués més, i això, per poc que costi sempre els has de pagar es camins.

¿Quanta gent calcules que vendrà?

Això és molt mal de calcular. A Sa Pobla es diaris varen dir que n'hi havia més de deu mil. Jo crec que no arribaven, i p'entura sí. Ara això també hi fa molt si es temps hi acompanya o no. Hi ha molta diferència de si plou o si fa sol.

¿Com fas comptes acollir tota aquesta gent? Aparcaments, bars, restaurants...

Ets aparcaments no em fan por, i per lo d'es menjar, si podem arreglar sa cotxeria de s'Ajuntament perquè hi cabin, que crec que hi podem posar ben bé set o vuit-centes persones, no hi toca haver problemes. A sa plaça de s'Ajuntament, que és allà on ho volem fer, hi cap molta gent, i a més has de tenir en compte que n'hi haurà molta p'es carrers.

¿Per on anirà sa processó?

Si a s'Escola ho volen, s'idea és que partesquin d'allà i vagin fins a sa Placeta, lo que encara hem de mirar per quins carrers ha de passar.

¿Quins beneficis te pareix que li pot donar an es poble i a sa zona turística?

Si això anava bé pensa que es nom de Sant Llorenç se passejaria per molts de llocs. Ets hotelers també pensen que és una bona cosa p'es turistes que vénen en s'hivern. I p'es bars..., a Sa Pobla hi havia unes còves que quan eres a sa barra ja t'havia fuit sa set.

Esperem que tot surti així com està previst, i que vegem el nom de Sant Llorenç damunt els diaris fent referència a una notícia bona, cosa que, dissortadament no s'esdevé gaire sovint.

Josep Cortès

BANC ESPANYOL DE CRÈDIT

BANESTO

La major empresa bancària d'Espanya al seu servei.

Flor de Card

Bolletí-revista del Card, Centre Cultural de Sant Llorenç des Cardassar.

Adreça: Carrer de Sant Llorenç, 36.

Telèfon: 569119.

Octubre de 1985.

Número 110.

Dipòsit legal: 765-1973.

Edita: Centre Cultural Card.

Imprimeix: Apóstol y Civilizador (Petra)

Director: Josep Cortès i Servera.

Consell de Direcció: Felip Forteza

Guillem Pont

Guillem Quina

Guillem Soler

Miquel Sureda

COL.LABOREN

Aina Genovart	Portada
APA	3
Josep Cortès	Entrevista
	4
	El ranquin
	6
	Crònica Informal
	7
	La inundació
	10
	Espipellades
	19
M ^a Bel Sancho	SMOE
	8
Ramon Rosselló	Història
	9
Xesc Umbert	L'Origen
	10
A. Femenias	La inundació
	10
J. Mesquida	La inundació
	10
Costumari	Octubre
	21
Ll. Artigues	El còmic
	20
Maria Galmés	Si lleu...
	22
	Batec
	23
	Comptabilitat
A. Servera	Batec
	23
Guillem Pont	Sant Llorenç ahir
	24
Bèl Nicolau	Distribució
J. Santandreu	Fotografia
G. Mesquida	Fotografia
Aina Genovart	Fotografia
Trespeus	Fotografia

NOTA

Els articles apareguts en aquesta revista expressen únicament l'opinió dels seus propis autors.

Amb el constructiu i ben intencionat afany de donar a conèixer als nostres il·lustres dirigents municipals les opinions que d'ells tenen els qui habitualment assisteixen als plens, hem elaborat una petita enquesta entre els deu o dotze que no hi solen faltar mai, no ser per causa de força major. Com a la majoria de les coses que acostuma fer el qui signa, n'hi haurà que hi voldran veure una mal dissimulada propaganda dels seus simpatitzants, alhora que una crítica corrosiva dels qui no gaudeixen de la seva aquiescència. Res més lluny de la veritat. Els enquestats, tots ells de molt variat pelatge polític i de reconeguda imparcialitat, han respost a les preguntes sense la més mínima pressió del preguntador, característica que, per molt que s'hi empenyin, sol esser habitual en ell en temps de pau. Au idò, polítics, badau bé els ulls, parau les orelles i introduïu a les vostres actuacions xerramentàries les oportunes correccions, si no voleu que a les vinents eleccions una desencertada intervenció ens els plens us envii irremeiablement a cavostra.

ORATÒRIA

Amb moltíssim avantatge, el qui s'esmola amb més precisió la garrova és n'Antoni Cuc (21 vots), seguit d'en Mateu Puigròs (13), n'Ignasi (9) i en Vaquer (7).

Com a contrapartida, el manco agraiat per les dots d'en Ciceró és n'Antoni Ordinas, encalçat a considerable distància per en Pere de Son Vives.

IRONIA

En Falera, amb 22 punts, resulta esser, a judici dels enquestats, el més encollonador de tots, ja que en Mauri (12) i en Busco (11) estan lluny de fer-li ombra.

Al qui no hi ha manera d'arrabassar-li una rialla és a en Coll, que se'n duu l'amarilla dels seriosos, encara que n'Ignasi l'encalça de valent.

PUTERIA (En el bon sentit de la paraula)

La punyeteria sembla que està prou repartida entre els nostres xerramentaris, puix maldament en Falera vagi davant (12 punts), n'Antoni Cuc (10), en Tomeu Busco (7), en Mateu de Son Carrió (7) i en Mestre (6) no el deixen fer-se gaire enfora.

En Miquel Mascaró, d'altra banda, resulta esser el més poc reputat de tots, ja que, en aquest aspecte, va acaparar més de la meitat dels vots.

IRRITABILITAT

Pareix esser que n'Antoni Cuc (13) i en

Busco (12) són els més bons de fer empenyar, encara que n'Antoni Ordinas (8), en Falera (8) i en Mauri (7) li segueixen les passes d'aprop.

En Miquel Mascaró i n'Ignasi, a parts iguals, passaran a la història d'aquesta Corporació com els més reposats i tranquils de tots, per tal com es considera que no s'enfaden mai.

EDUCACIÓ

No hi ha dubte que en Mateu de Son Carrió, amb 20 punts, és el considerat com el més educat de tots. N'Ignasi (12), en Mascaró (7) i n'Antoni Cuc (6) li van darrera, però no li arriben ni de molt.

En Busco, amb respectable avantatge, és considerat com el candidat més malparlat, amb més del doble de vots que en Falera i en Mauri, els seus dos immediats seguidors.

SUPERFLUITAT

Sempre a judici dels enquestats, sembla esser que n'Antoni Ordinas (19 punts) és el regidor que manco influeix en les decisions del Consistori, seguit d'en Pere Umbert (13) i d'en Miquel Mascaró (9).

N'Antoni Cuc, al contrari, és considerat el més indispensable, encalçat d'un tros enfora per en Mateu Puigròs.

****

Mirats ara individualment, tenim que n'Antoni Cuc és el més bon orador, el qui més s'enfada, el més necessari i un dels més reputats de la Sala, encara que li manca una mica

de sentit de l'humor i un puntet d'urbanitat.

Quant a Miquel Falera, sembla ésser el més encollonador de tots i el més punyetero, però no és gaire benparlat i a vegades s'enfada un poc massa.

En Mateu de Son Carrió, ja que és mestre i no li sol pujar la sang al cap, els pot donar lliçons d'educació i és dels qui tenen millor explicatiu, però resulta un puntet massa seriós.

N'Antoni Ordinas, a més de tenir un pes específic més aviat escàs, a vegades s'exalta i no es pot assegurar que sigui el qui té les facultats oratòries més desenvolupades.

En Miquel Mascaró és el més seriós de tots i el qui duu més poca puteria, i, encara que no sigui dels més necessaris, no s'enfada mai i és bastant educat.

En Tomeu Brunet destaca per l'alt grau d'irritabilitat i perquè li agrada encollonar-se'n dels altres. No és gaire bon orador i no sobresurt precisament perquè sigui de lo més educat.

N'Ignasi sol tenir un posat tranquil, així mateix és educat i no se'n desfà malament a l'hora de xerrar, encara que li costi amollar una rialla fresca.

Els altres, en Tomeu Carbó, en Tomeu Mestre, en Pere de Son Vives i en Mauri, des del punt de vista dels espectadors no destaquen gaire ni per amunt ni per avall en cada un dels temes enquestats, la qual cosa per uns pot ésser bona i per altres no tant, perquè ja se sap que, com diuen els forasters "todo es según el color del cristal con que se mira".

Vet aquí, idò, l'opinió dels llorencins que s'entretenen anant al ple. Si els polítics en volen fer cas, que prenguin les mesures oportunes, sinó que facin el seu camí i ja veurem què passa.

Josep Cortès

LLIBRES I PAPERS

Bearn

Silenci, 7
MANACOR

Crònica informal

Aquest mes no detallaré la relació dels temes que s'aprovaren en el ple del 21 d'octubre, ni tampoc dels que deixaren damunt la taula. Faré una espècie de vaga simbòlica per manifestar la meua absoluta disconformitat per les maneres que utilitzen alguns dels representants del poble quan s'asseuen a discutir els assumptes que atanyen a Sant Llorenç, maneres que es concreten en dos aspectes:

* El poc interès que demostra el batle per assumptes prou importants com per ésser tractats a un ple "extraordinari". Quan s'havia de discutir la compra d'un solar o una casa a Son Carrió, va abandonar la Sala per anar-se'n a un bar. Això és una manca de respecte als carrioners que no té justificació de cap classe. El temps que dura el ple ha d'ésser al seu lloc, tan si li agrada com si no, que per això es va presentar i per això el pagam.

* El vergonyós vocabulari que utilitzaren el batle i un regidor quan es debatia el primer punt de l'orde del dia. Paraules com "desgraciat", "beneit", "merda"... diuen molt poc en favor del prestigi d'una institució que hauria d'ésser respectada pels llorencins. D'aquesta manera únicament aconseguiran que el poble consideri l'ajuntament com una pista de bregues de galls on l'objectiu primordial és destrossar el contrari, deixant completament de banda els assumptes que puguin beneficiar el nostre municipi.

Un espectador, entre rialles i pena, ja ho va dir: "No hi emporta llogar ningú per ses festes. Basta posar un cadafal enmig de sa Plaça i que hi facin un ple". I té raó. Seria un espectacle entretengut si no fos perquè ens hi jugam amb ell el futur del poble, un poble que, per molt que ho digui l'acudit, em resistesc a acceptar que es mereixi el govern que té. Molt poca categoria hauríem de tenir els llorencins si únicament poguéssim arribar a aquesta vergonya.

Si aquestes persones no són capaces de controlar el seu vocabulari i comportar-se amb l'educació que la institució mereix, més valdria que se'n anassin a caseva i almanco no contribuïrien a deteriorar la ja tan malmenada imatge del Consistori llorençí.

Josep Cortès

ESCOLES INFANTILS

Una de les fites de qualsevol país desenvolupat és aconseguir l'escolarització de tots els infants pràcticament des del seu naixement.

Abans es creia que era suficient parlar d'anar a escola a partir dels sis anys, ara és evident que molts de nins menors de sis anys no estan ben assistits, ja sigui perquè els seus pares treballen o bé perquè els duen a "guàrderies" amb caràcter de custòdia.

Si hi ha pares que volen encarregar-se de l'educació dels seus fills, i poden fer-ho, no hi ha cap impediment; però si no poden encarregar-se'n crec que és un dret de l'infant anar a una escola infantil que tenguí uns objectius pedagògics clars i compti amb personal especialitzat.

En aquest sentit podem parlar de "Escola d'Infants" com a una institució que, amb estreta col·laboració amb els pares, contribueix a l'educació dels fills mitjançant una estructura i orientacions pedagògiques que tenguin en compte les exigències educatives dels nins: autonomia, relacions humanes, estimulació per l'adquisició d'habilitats motores, poder compartir amb altres nins de la seva edat jocs, comunicació, experiències, afecte... és a dir, que s'acompleix una funció educativa i no assistencial.

Les escoles infantils tenen com a objectius de l'educació del nin de 0 a 6 anys:

- 1.- Afectivitat: satisfacció, estabilitat, autonomia, motivació per a l'aprenentatge, etc.
- 2.- Sociabilitat: capacitat per a la vida en grup, adquisició de valors socials: tolerància, respecte, etc.
- 3.- Activitat (joc): aprendre a aprendre (atendre, associar, observar, expressar, investigar).
- 4.- Coneixement i domini del seu entorn: estructuració de l'espai, exploració d'objectes, contacte amb el món natural i social.
- 5.- Expressió i comunicació: joc simbòlic, llenguatge (verbal, corporal, gestual), activitats d'expressió: música...
- 6.- Salut: establiment d'hàbits d'higiene corporal.

Metodologia, instruments:

- Tanteig experimental.
- Joc.
- Clima de llibertat i confiança.
- Tallers.
- Materials diversos: manipulació, investigació, etc.

- Respectar el ritme d'aprenentatge de cada nin.

- Coordinació família-escola.

És clar, doncs, que l'escola d'infants ha d'esser considerada no tan sols com una etapa educativa, sinó com una etapa fonamental, al servei d'una població que cada vegada més desitja i exigeix una educació de qualitat.

Maria Bel Sancho

AUTOESCOLA CARDASSAR

major, 22

VIDRES I MIRALLS

CRISTALLERIA
Sant Llorenç

Carrer Major, 71
Telèfon 56 92 11

CA'S SERVERI

TALLER
MECÀNIC
REPARACIONS
EN GENERAL

Cardassar, 25 * SANT LLORENÇ

ELS FALCONS

A les ja nombroses notícies referents als falcons de Mallorca (i Menorca) que he anat publicant a les diverses històries locals i d'altres treballs històrics, hi podem afegir aquestes altres.

Dia 29 d'abril de 1300, Jaume de Caldes en nom dels fills i hereus de Renovard de Malbosc va llogar per preu de 10 lliures a Joan Pasqual i Guillem Colombar, per temps de 5 anys, l'illa de Cabrera amb les illetes contigües, per a la caça i pastures del bestiar. No s'ha d'entendre però els agres dels falcons ni tampoc no faran llenya per vendre (ACM, secció pergamins, armari 28, taula 14 nº 1).

El 1328, Pere Xausit, prevere beneficiat de la seu, lloga per dos anys a Miquel Besó, falconer reial, unes cases dins l'Almudaina per preu de 10 lliures (ACM prot. Pere Arric nº 14.556 s.f.).

El mes d'abril de 1345, el rei Pere va concedir al seu dilecte conseller Miquel Pere Sabata els falcons del terme de Pollença (ACA reg. 1408 f. 145).

Dia 20 de desembre de 1346, el rei Pere des de València estant escrivia a Francesc Cocó, ciutadà de Mallorca, dient: "havem entès haiats de bons falcons e nós entenem a entendre en caça, per ço volem e us pregam que dels mellors falcons que haiats nos trametats un parell". "E açò'ns farà senyalat servey e plaer e us o graïrem molt". (ACA reg. 1411 f. 176).

Dia 30 de juny de 1351, el rei Pere manava al governador de Mallorca "nos trametats tots quants falcons monterins se poran haver dels agres nostres de les illes de Malorches, de Manorcha e de Eviça". (ACA reg. 1415 f. 92).

Dia 28 de juliol de 1353, el rei Pere des de València estant, manava al procurador reial de Mallorca li enviàs dues bótes plenes del millor vi grec que trobàs. I dia 25 d'agost el rei escrivia a Pere Rossinyol, mercader de Mallorca, comentant el fet que li havia enviat un lleó i una lleona petits; el mascle ha mort i seria convenient que n'hi enviàs un altre per donar companyia a la femella, com més aviat millor, abans que aquesta cresqui massa (ACA reg. 1417 f. 104v, 110v-111).

Dia 25 de març de 1363, el rei Pere escrivia al conseller i falconer major de sa casa Joan Eximini de Montornés, cavaller, comentant que aquest havia rebut del procurador reial de Mallorca 1.680 sous barcelonesos per quitació de set mesos dels falconers

Francesc Castelló, Jaume de Galbes i Marc Collado, més de 1200 sous per tres cavalls, més 450 sous per vestir; els quals falconers han mostrat albarans però el falconer major no ha volgut pagar (ACA reg. 1422 f. 95v).

Dia 16 d'agost de 1387, el rei Joan escrivia al procurador reial de Mallorca, Berenguer Llobet, dient que havia rebut dos falcons i tres parells de gallines d'Índia que li havia tramès. El mestre racional pagarà les despeses (ACA reg. 1990 f. 191). Als llibres de comptes de la Procuració reial mallorquina és freqüent trobar anotacions de despeses en compra de carn de moltó, coloms i gallines per alimentar els falcons de l'illa.

El 1392, el rei Joan concedí la batlia de Llucmajor al seu fidel falconer Bernat Martorell (ACA reg. 1995 f. 78). El 1394, el Rei volent regradar el fidel sots-falconer Pere Marí, li concedí l'ofici de capità d'Alcúdia o qualsevol castellanía o alcaidia vacant a l'illa (Id reg. 1997 f. 85).

El 1407, el procurador reial de Mallorca pagà una lliura, 4 sous i 8 diners al mestre fuster de les obres reials, "en fer una perxa larga a manera de antena prop lo portal del castell reyal de la Ciutat a la part deffora ops de posar los falcons del noble Governador" (ARM RP 3500 f. 49v). Recordem que En Pardines, senyor de Son Vives del terme de Sant Llorenç en certa ocasió rebé orde de restituir el falcó que havia pres de la perxa dels falcons perduts, del castell reial o Almudaina.

Dia 22 de setembre de 1455 el Rei escrivia al procurador reial de Mallorca dient que els amats Garcia Bates, posentador major, i Diego de Lison, cambrer, trameten a Catalunya certs falcons i com que són necessàries virtualles tant per ells com per als cavalls i els falcons, comprarà virtualles emprant, si és necessari, diners de la Cort reial (ACA reg. 2736 f. 73v).

Ramon Rosselló
(Continuarà)

Des d'es maig fins an es 14 de setembre no havia plogut gens; dins es setembre varen ploure 41 l/m²; dins s'octubre, fins dia 27, 202 l/m².

Posteriorment, i després de tomar vàries parets més, va quedar embassada al Cós, i, poc a poc, va anar filtrant-se cap al torrent.

inundació

DE 1943 A 1985

EL PROBLEMA CONTINUA

Les inundacions que tingueren lloc dia 25 d'octubre ens han reviscolat un problema que arrossega Sant Llorenç des del moment en què existeix com a poble. Ens trobam ja amb referències històriques de tal fet a l'any 1646: "Els anys que corre la font dita vulgarment de mal any, les aigües s'escampen pels camps veïnats, de manera que en anys passats, dels minyons de 10 a 12 anys avall quasi no en restaren amb vida". (Ramon Rosselló. *Història de Sant Llorenç des Cardassar. Segles XIII-XVI*).

Que en aquell temps no es donàs solució a aquesta situació és una cosa que mig entenem, ja que no hi havia ni desenvolupament econòmic ni mitjans tècnics adequats. El que no entenem és com ara, a l'any 1985, estant dins un dels ajuntaments més rics de Mallorca, amb un pressupost que aquest any ronda els 200 milions de pessetes, haguem hagut d'esperar una altra inundació per agafar consciència de que no es pot ajornar per més temps sense prendre unes mesures definitives. És hora de que a un problema col·lectiu se li doni una solució col·lectiva.

Aquests dotze darrers anys hi ha hagut tres inundacions de conseqüències econòmiques i socials greus, malgrat això encara ens trobam que a cada ploguda forta tots els veïnats situats pels voltants de les zones de torrentera estan en estat d'alerta sense poder fer res més que esperar que la ploguda no sigui tan forta com per inundar les cases.

Fent un repàs a cada una de les inundacions que hi ha hagut a partir de l'any 1943 i de les actituds preses després, veim:

TORRENTADA DE 1943

Inundació

Els dies 3 i 4 de novembre de 1943 s'inundà el terme de Sant Llorenç i també tota la comarca, afectant sobretot al camp. Devers 1000 quarterades quedaren sense poder-se sembrar.

Actuació de l'Ajuntament

Ple del 5 de novembre. "Manifestó el Sr. Alcalde que el objeto de la sesión extraordinaria era dar cuenta de los destrozos causados por la inundación acaecida en este término, a consecuencia de la cual habían resultado damnificadas muchas fincas, tanto rústicas como urbanas" "...Propuso que por una comisión, fuera visitado el Excmo. Sr. Gobernador Civil y el Sr. Presidente de la Excm. Diputa-

Aspecte que presentava la carretera de Son Servera el dia 12 d'octubre de 1973. L'aigua ja havia baixat més de mig metre.

ción Provincial, al objeto de informarles de lo ocurrido y que tomaran las providencias que estimaran, interesándoles a la vez la concesión de una subvención". "...Se acordó seguidamente convocar a los propietarios de fincas comprendidas en el paraje de Sa Grua para interesarles su cooperación a título gratuito en el arreglo del camino del mismo nombre y puente destruido".

Ple del 11 de novembre. "Expuso el Sr. Alcalde el resultado de la visita al Sr. Presidente de la Excm. Diputación Provincial, quien prometió un decidido apoyo para conseguir una pronta reparación de puentes y vías provinciales, afectados por el temporal. Les informó asimismo que había gestionado ya la concesión de una subvención".

Obres realitzades. Només tenim constància de la reparació del pont de Sa Grua. Desconeixem si es varen fer altres millors per a donar sortida a l'aigua.

La inundació

Indemnitzacions

Els danys es calcularen en 20 milions de pessetes i la subvenció oficial fou de 26.000 a repartir entre els afectats. La més grossa va pujar a 950 pessetes i la més petita va esser de 25.

TORRENTADA DE 1973

Inundació

Aquest any la torrentada es va esdevenir el 12 d'octubre i va afectar únicament el nostre poble, majoritàriament a la vila i a la Tramuntana del terme. Els carrers més perjudicats foren: Cardassar, Ordines, Gabriel Carrió, carretera de Son Servera, Ponent i part del Carrer Major.

Actuació de l'Ajuntament

Ple del 15 d'octubre. "En sesión extraordinaria la Alcaldía informa de los destrozos y consecuencias causadas por la inundación, y se propone que se constituya una comisión especial por miembros de la Hermandad de Labradores y Ganaderos, para comprobar o en su caso valorar los daños en las fincas rústicas, y tomando plena conciencia del estado de ánimo del público, se acuerda por unanimidad:

1.- Recabar de los vecinos afectados declaración de los daños y pérdidas sufridas, para comunicarlo al Excmo. Gobernador Civil.

2.- Solicitar informe técnico al Servicio Hidráulico.

3.- Facultar al Sr. Alcalde para que designe la comisión.

4.- Iniciar los pertinentes estudios y dictámenes al objeto de redactar unas ordenanzas de construcción en la zona del torrente.

Obres realitzades

En aquest any es va entrespolar el jac del torrent i al mateix temps es va estrenyer. Posteriorment es va construir un jardinet vora el pont de Ca n'Agustí, el qual, segons els veïnats, dificulta el pas de l'aigua. Un altre fet que agreuja el problema és que l'Ajuntament segueix donant permís per edificar cases i cotxeries arran del torrent.

Indemnitzacions

Aquesta vegada no es va fer un càlcul global dels danys, però la gent declarà un total de 3.481.370 pessetes de perdudicis. Anaren a declarar un total de 74 persones, essent la declaració més alta de 500.000 pessetes, i la més baixa de 2.000. Segons manifestacions dels veïnats afectats, a hores d'ara encara no s'ha rebut cap tipus d'ajuda oficial.

TORRENTADA DE 1982

Inundació

Va tenir lloc el dia 9 de setembre i, encara que les conseqüències no fossin tan importants, va afectar la mateixa zona del poble que la de l'any 1973.

Actuació de l'Ajuntament

Ple del 10 de setembre. "El Sr. Alcalde cede la palabra a los vecinos asistentes, afectados en su mayoría por la subida del torrente, a fin de conocer de forma directa la problemática surgida e iniciar gestiones para su posible solución.

Entablado el diálogo, van surgiendo una serie de proposiciones, en el sentido de que se modifiquen no sólo los puentes, sino también el curso del torrente. El Sr. Alcalde expone que

Perspectiva del torrent presa des del coster de l'estació. Estam a darreries d'estiu del 82.

La inundació

el Ayuntamiento no tiene competencia directa, sino que es algo exclusivo del Servicio de Obras Hidráulicas y de la Jefatura de Carreteras. No obstante, invita a los asistentes para que se constituya una comisión integrada por representantes del Ayuntamiento y de los vecinos afectados, con el fin de gestionar a través de los organismos citados las oportunas reformas de puentes y curso del torrente. La propuesta es aceptada.

Ple de l'11 d'octubre. "El Sr. Pont informa de las gestiones llevadas a cabo con la Jefatura de Obras Hidráulicas, y explica la problemática que supone la modificación del cauce del torrente y los puentes. . A continuación apunta una sugerencia que podría solucionar o paliar el problema. Consistiría en la construcción de una presa aprovechando la garganta natural del terreno, que actuaría a modo de regulador para la salida del agua antes de llegar a la zona urbana.

La corporación acuerda:

- 1.- Iniciar, después de transcurridos tres meses, por su cuenta, si no lo han hecho los organismos antes mencionados, la tramitación para llevar a cabo la modificación del cauce del torrente o bien la construcción de la presa.
- 2.- Modificar, atendiendo las sugerencias de los vecinos, la barandilla metálica situada junto a la carretera (Ca n'Agustí), a fin de que no puedan acumularse obstáculos que obstruyan el paso del agua.

Ple del 6 de desembre. "El ingeniero D. Juan Cerdó Pons recomienda la construcción de una presa de 6'5 m. de altura que dará lugar a un embalse a agua de 298.000 m³, por un presupuesto aproximado de 18.000.000 de ptes."

Una persona està intentant desembussar els escalons que impediren el pas del xaragall. Posteriorment un oportú llamp els va enderrocar. La fletxa assenyalava el nivell fins on va arribar l'aigua.

Obres realitzades

No tenim constància de que s'hagi realitzat cap de les obres acordades.

Indemnitzacions

No tenim coneixement dels danys que declararen els afectats ni que hagin rebut cap tipus d'ajuda econòmica.

XARAGALL DE 1985

Inundació

La matinada del 25 d'octubre cauen 160 l/m² que aneguen la zona del Gregal i el Cós. Afecten principalment a les carreteres de Ses Planes i Artà i els carrers de l'Església, Xaragall, Alegria, Pou, d'es Campet i la plaça del Pou Vell.

Actuació popular

Davant la manca d'iniciatives per part de l'Ajuntament, els afectats, que ja hagueren de desembussar ells mateixos el pas de l'aigua i avisar els bombers, convocaren una sèrie de reunions la primera de les quals tingué lloc el diumenge dia 27, de la que en donam relació a la pàgina 16 d'aquesta mateixa revista.

Actuació de l'Ajuntament

El tema de la inundació, al contrari de les demés torrentades, no fou tractat a cap ple extraordinari, deixant-lo per a l'ordinari del mes següent.

Obres realitzades

Apart de l'enderrocament de l'escala que

La inundació

impedia el pas de l'aigua, a l'hora de redactar aquestes retxes no s'han duit a terme cap de les obres que la comissió de veïnats considerava d'emergència.

Indemnitzacions

Els afectats anaren a declarar els mals els dies 28, 29 i 30 d'octubre. Encara no tenim dades oficials dels danys produïts, però segons un article al Diario de Mallorca de l'1 de novembre es parla d'uns 200 milions de pessetes.

CANALITZACIÓ DE LES AIGÜES

Quan els ingressos per càpita dels habitants d'un poble són baixos, els serveis comunitaris són deficients, el sanejament del medi ambient escàs i són freqüents les malalties transmissibles. Però no és aquest el cas de Sant Llorenç ja que els seus ingressos són dels més alts de Mallorca, per la qual cosa és incompreensible que passi això.

Des d'un punt de vista tècnic qualsevol contaminació pot esser evitada, o almanco corregida si es produeix. La solució o solucions pendents quasi sempre estan supeditades al recolzament econòmic. En el cas de Sant Llorenç la responsabilitat ens afecta a tots, la situació és greu, no pot continuar així. Cal una urgent acció conjunta. No podem donar l'esquena a aquesta situació i esperar que no passi res.

És necessari actuar ara que encara hi som a temps.

És precís exigir a l'Ajuntament una canalització de les aigües netes i brutes del poble, ja que estam davant un perill en creixença de contaminació que afectaria, si no afecta ja, a la salut i el benestar dels llorencins. Prova d'això és que amb aquest darrer xaragall un gran nombre de cisternes i aljubs s'han vist infectats.

Si som un dels pobles més rics de Mallorca no s'entén com encara no donam solució a aquest te-

ma, quan la majoria dels pobles de la costa ja el tenen solucionat i fins i tot molts de l'interior amb pressuposts notablement més baixos que el nostre.

I dins aquest mateix apartat de prevenció de possibles infeccions, cal fer una menció especial al problema del cementeri, que arran d'aquesta darrera inundació es trobava en un deplorable estat. Als punts més baixos l'aigua va arribar als 170 cmts.

CRONOLOGIA

- 25.10 Inundació.
- 26.10 Enderrocament de l'escala.
- 27.10 1ª reunió dels afectats.
- 28.10 Presentació de la instància a l'Ajuntament.
Contactes amb CAMPSA i amb els propietaris de la gasolinera.
- 29.10 Els tècnics d'Obres Públiques i el Consell visiten la zona afectada.
- 30.10 2ª reunió amb assistència dels batle i alguns regidors.
- 5.11 Ple ordinari en el qual s'inclou un punt sobre la inundació.
- 6.11 3ª reunió per estudiar els acords del ple.

Les parets que envolten el solar d'"es Margalidà", al carrer del Xaragall, no pogueren aguantar l'envestida de l'aigua. Fent una volta pels llocs afectats podeu comprovar que no foren les úniques.

La inundació

ELS BOMBERS

Per tenir una idea de la quantitat d'aigua que va inundar cases i corrals, vet-aquí una dada: els bombers en varen buidar cinc milions de litres.

I això sense comptar la feina dels tractors que netegen els clots negres, la que tregueren els particulars amb poals i motorets i la que va sortir tota sola.

A la fotografia el camió dels bombers que treu l'aigua de ca n'Aina de Ses Toltes.

L'estat així com va quedar la cotxeria de Ca'n Tafal dóna una idea de la força que duia l'aigua quan va arribar al poble. A l'altra banda del carrer i un poc més dins el poble també va tomar parets de solars.

Dins aquest clot es trobava la quarantena de bens que s'ofegaren amb la inundació. Els hi havien posat el dia abans i no varen tenir temps de canviar-los de lloc.

La inundació

LES SOLUCIONS

El diumenge es reuniren a la Rectoria una setantena de veïnats afectats per la inundació per tal d'estudiar els camins més adequats a seguir. Acordaren nomenar una comissió que se'n cuidàs de córrer els papiers i anàs a veure els representants municipals per mirar de trobar solucions. Heus-ací la instància que presentaren:

Tomeu Llinàs Servera, amb DNI núm. 41.339.867, Miguel Marqueño, amb DNI núm. 78.187.201, Jerònia Mesquida Estelrich, amb DNI núm. 78.194.973, Andreu Femenias Grimalt, amb DNI núm. 42.988.143, com a representants dels veïnats perjudicats per la inundació del dia 25 d'octubre de 1985,

EXPOSEN

Que els vessants dels turons situats a la banda del Gregal del poble no compten amb un jac que dugui les aigües de pluja fins al torrent.

Que la gasolinera està ubicada a un lloc inadequat, obstruint el pas natural de l'aigua.

Motius pels quals les cases situades a aquesta banda del municipi es veuen exposades a inundacions sempre que ploqui de manera considerable a l'esmentada zona, com ha succeït recentment.

Es per això que

REQUEREIXEN

I Solucions d'emergència

- 1.1 Eixamplar immediatament el pas de l'aigua per davall la carretera de Ses Toltes.
- 1.2 Tomar la paret i l'empedrat que enrevolten la gasolinera, uns dels principals obstacles pel pas de l'aigua, i nivellar-la amb el carrer.
- 1.3 Netejar els passos subterranis de

la carretera de Son Servera.

- 1.4 Realitzar aquestes mesures dins aquesta setmana, començant-les en el dia d'avui.

II Solucions definitives

- 2.1 Fer les passes pertinents per emplaçar la gasolinera a un lloc on no causi perjudicis als llorencins.
- 2.2 Construir un jac adequat que dugui les aigües de pluja fins al torrent.
- 2.3 Que les esmentades obres estiguin realitzades en un plaç no superior a mig any.

III Ajudes econòmiques

- 3.1 Sol.licitar urgentment dels organismes pertinents -Ajuntament, Consell, Comunitat Autònoma...- ajudes econòmiques a fons perdut per als afectats.
- 3.2 Gestionar la concessió de crèdits a baix interès per a les persones i empreses damnificades que ho sol·licitin.

Posteriorment els membres de la comissió es posaren en contacte amb una de les propietàries de la gasolinera i amb els representants de CAMPSA a Ciutat, els quals els digueren que, sempre que l'Ajuntament ho gestionàs, no hi havia cap problema per canviar-la de lloc.

Els afectats, a poalades, varen haver de passar-se moltes hores traient aigua i fang de les cases.

La inundació

CONCLUSSIONS

* Com podem veure, cada vegada que Sant Llorenç ha patit una inundació, l'Ajuntament s'ha compromès a prendre les oportunes mesures perquè no torni succeir, mesures que, en els pocs casos en què s'han duit a terme, han resultat del tot insuficients, llevat del cas de Cala Millor, que un mes després de la inundació l'Ajuntament ja havia invertit cinc milions de pessetes per donar solució al problema.

* Les inundacions provoquen el desbordament dels clots negres, amb el conseqüent perill de contaminació de cisternes i aljubs.

* Darrera cada torrentada s'anomena una comissió entre els veïns afectats, comissió que de cada vegada espaija més les seves reunions, fins que una nova inundació reviscola el problema. Seria desitjable que aquesta vegada no succeís el mateix.

* Les inundacions hagudes a Sant Llorenç són un problema de tot el poble i no només del barri afectat, ja que unes vegades toca a uns i les altres als altres. Per tant davant un problema col·lectiu és precisa una resposta col·lectiva, per la qual cosa seria aconsellable que el poble es mantengués unit.

* Com a conseqüència de tot el que s'ha exposat, creim que ha arribat l'hora d'exigir a l'Ajuntament que doni una solució definitiva al problema de les aigües:

- Les del torrent de Sa Blanquera.
- Les del torrent de Ses Planes.
- Les del xaragall del Pou Vell.
- La canalització de les aigües brutes i netes.

* Mentrestant, seria de justícia el procurar unes ajudes econòmiques als veïns afectats per torrentades i xaragalls, víctimes d'una situació irregular que no es correspon amb els temps que corren.

El camí que dona als morers de Ca'n Falera estava completament inundat, com mostra la fotografia.

LA SEGONA REUNIÓ

A la segona reunió entre els afectats per torrentades i xaragalls, a la qual hi varen assistir el batle i alguns regidors, es va fer evident la manca de solucions que se li acudeixen a l'Ajuntament, ja que totes les apuntades a la instància i d'altres que feia ahys que se suggerien varen sortir de la gent que assistia a la reunió.

El batle, que al principi estava a la defensiva i únicament parlava de solucions generals i ambigües, davant la insistència del públic no li va quedar més remei que recolzar en el ple les peticions dels assistents.

La intervenció més aplaudida va ésser la de n'Antoni Sansó, que va abogar per donar una resposta definitiva i total al problema de les aigües, començant ja a invertir els dobbers qmb què disposa l'Ajuntament a l'actualitat.

Aquest reportatge ha estat elaborat per
Josep Cortès
Andreu Femenias
Jerònia Mesquida

PREMSA FORANA

A darreries de novembre i baix el patrocini del Consell Insular de Mallorca està prevista a Cura la celebració del I Congrés de la Premsa Forana de Mallorca.

En el Congrés, que tindrà una durada de tres dies, es tractaran ponències sobre finançació de les revistes, normalització lingüística i llenguatge periodístic, situació legal de les publicacions, mitjans tècnics i abaratament de costos i editorials i tasques conjunts. A més, s'admetran suggerències per modificar els estatuts i s'elegirà una nova Junta Directiva.

Procurarem mantenir-vos informats de les conclusions que es treguin.

ESPORTS

SOLER »« PONT

Carrer Nou, 35 T.569310 SANT LLORENÇ

**POLLASTRES
ROSTITS**

Sureda, 1
Telèfon 570624

Que fa el Consell Insular en Cooperació i en Ordenació del Territori

La cooperació entre el Consell Insular de Mallorca i els ajuntaments és molt àmplia i es concreta a través del pla d'obres i serveis que proporciona a la població tota aquella infraestructura i tots aquells serveis que contribueixen al benestar social i que afecten primordialment al medi rural o el semi-urbà.

Els plans d'obres i serveis es classifiquen en:

- 1.—Obres d'infraestructura hidràulica (provident, distribució i sanejament).
- 2.—Obres d'accessibilitat (construcció i conservació de vies).
- 3.—Obres d'electrificació rural.
- 4.—Obres de servei telefònic al medi rural.
- 5.—Obres d'equipament de nuclis (pavimentacions, urbanitzacions, cementiris, enllumenat públic, centres socials, assistencials, etc).

També es redacten els projectes tècnics que sol·licitin els municipis.

El 39% de la xarxa viària de Mallorca és propietat del Consell Insular de Mallorca que s'encarrega de les obres de conservació, repintada i neteja de cunetes. També són en fase de projecte diverses obres d'ampliació de carreteres.

En relació a l'ordenació del territori, els ser-

veis tècnics emeten informes sobre els plans generals, parcials i altres instruments de planejament en relació amb el pla provincial vigent.

Ha creat i manté el Servei de Prevenció i d'Extinció d'incendis i Salvament, en règim de col·laboració amb els ajuntaments.

Aquest servei té quatre parcs principals amb infraestructura tècnica i humana àmplia i els parcs auxiliars que complementen l'acció dels principals. És prevista la creació de parcs locals a la resta dels municipis. S'hi destina una inversió global de 735 milions de pessetes.

*Consell Insular
de Mallorca*
c/ Palau Reial, 1

CICLISME

En el Campionat de Balears de Fons de Carretera per a veterans que es va celebrar a principis de mes a diversos indrets de l'illa, el corredor llorençí Jaume Fullana es va proclamar vencedor amb tot mèrit.

Valguin aquestes retxes per donar-li la nostra enhorabona.

PREGÀRIA

En aquest racó, com que no hi cap res més i seguint l'encertada iniciativa del Puput del "Lloseta", podem resar un pare-nostro perquè Déu nostre Senyor il·lumini el Consistori llorençí, que li fa una bona falta.

Perquè vegeu fins a quin punt és Sant Llorenç un poble hospitalari i acollidor, vos faig a sebre que m'han assegurat que en Julio, aquell pollastrell que va fer de secretari accidental fa una temporadeta, va quedar tan alabat de noltros que ara estaria disposat a deixar s'ajuntament de Manacor per dedicar-se exclussivament an es de Sant Llorenç, i això que es sou oficial seria sensiblement més baix. I davant aital evidència de cordialitat, ¿a voltros vos pareix raonable que es llistí de telèfons digui que noltros som una reserva africana?

Per mor de ses pressions d'algun interessat o amb s'inconfessable propòsit de continuar empenyant al màxim el germà proïsme -anau-ho a sebre!- es responsables de sa circulació municipal han decidit canviar ses direccions prohibides que havien posat feia dos dies, de manera que allà on abans era per amunt ara serà per avall, i allà on prohibia voltar cap a l'esquerra ara impedirà fer-ho cap a la dreta.

Des d'es meu punt de vista, jo, que som un empèdreit malpensat, crec que es vertader motiu és embullar es conductors per poder-los posar més multes i així pal.liar una mica ses quebres que suposen es fet de que s'oposició no vulgui aprovar es ditzós suplement de crèdit. ¿O no els veis ben capaços?

I xerrant de duros ¿que no sabem quina me n'ha feta s'll.lustríssima Corporació? Idò resulta que hi ha un llorencí que fa un parell d'anys que té un bar muntat a Cala Millor i es nostro Ajuntament no li vol donar permís per obrir. Vist així sa cosa no resultaria gens extranya si no fos perquè, encara que damunt es papers figuri que està tancat, li cobren ets impostos municipals, sa recollida d'es fems i ses revisions d'es metge i de s'apotecari. No, vos assegur que està emputat de valent!

Si hem d'esperar que es qui facin campanya per sa normalització lingüística siguin es periodistes d'es diaris ciutadans que cobreixen s'informació parlamentària, estam ben arreglats.

En es ple que es va debatre s'esmena a sa totalitat que el PSM havia presentat a sa proposta de llei d'es Govern, quan en López Casenoves va començar a xerrar dient allò de n'Orson Welles: "Encara que ofeguin les vostres veus, és igual, continuau parlant", no en va quedar ni un dins es Parlament.

Se veu que consideren molt més interessant si n'Albertí ha fet sa torta o una carussa an en Cañellas, però lo de sa llengua els agafa d'allò que se diu ben de biaix.

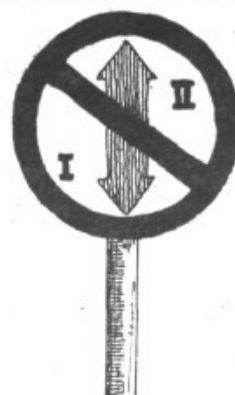

Es sistema és es següent: parteixen d'un punt on gairebé tots hi podrien estar d'acord, però comencen a donar-li voltes i voltes fins que s'arriben a dir es nom d'es porc i acaben per deixar-lo damunt sa taula.

Ja ho va dir en Mauri: "Vetua-el-món! I és que pareixeu l'Esperit Sant, que enrevoltau i enrevoltau i tanmateix no aclariu res!

Com que a noltros, encara que siguem de poble petit, també mos agrada estar al dia, en vista de que ara s'usa organitzar festivals rock per ajudar an es qui pateixen alguna desgràcia, en prepararem un a favor d'es damnificats per sa gestió de sa Corporació municipal.

Així que si hi ha qualque cantador de sa contrada que s'hi vulgui apuntar, se pot dirigir an es cap d'es nostro departament de Trulls i Barullos i ja li donaran dia i hora.

L'ARTISTE

És el més trist i pobre de costums de l'any. Durant el seu curs, no s'escau cap festa senyalada ni cap dia excepcional i remarcable. En el camp, però, es confirmen dues dates d'excepcional importància dins el cicle agrari: s'acaben les veremes amb el seu trasbals i comença la feina, pesada i pacient, del llaurar. Per a l'home de la gleba, aquest moment de l'any ha estat sempre d'importància capdal, puix que de la sembra en deriva, en bona part, l'èxit dels conreus. Planava al seu damunt una recança per por que els esperits malèfics no li desbaratessin la feina del resultat de la qual depenia tota la seva subsistència, i rodejà la llaurada d'un seguit de ritus i cerimònies.

Hom creu que la lluna d'aquest mes és la més brillant de l'any, per l'estil de la del gener, i que té un domini damunt de les set llunes següents; és a dir, que durant les set que la segueixen farà la mateixa temperatura que faci en el curs d'ella i tindran les mateixes característiques.

La lluna era presa per testimoni de jurament, i ordinàriament hom jurava per la lluna d'octubre o de gener. Si es jurava en fals, la Lluna castigava al que l'havia feta servir de fals testimoni: se l'emportava amb ella per mentre el món serà món i l'exposava a la vergonya perquè la seva conducta servís d'escarment. La gent creu veure en el relleu de la Lluna la figura d'un home amb l'objecte motiu de delictes. Aquesta creença és comuna a molts pobles de cultura romànica i mediterrània.

La creença que no es pot mirar la Lluna de fit a fit ni fer certs actes desagradosos a la seva vista és universal i respon al sentit que és de mal averany tractar de penetrar els misteris del cel, sols accessibles a les delïats i als escollits.

Els entesos en aigües creuen que aquest és un dels temps més bons de l'any per a trobar venes i deus d'aigua, per a descobrir fonts i, sobretot, per a obrir pous, especialment en lluna nova, que és quan les aigües revénen, cridades per la lluna.

La lluna d'octubre és la millor per tallar la fusta, per tal que no es corqui. La llenya tallada en lluna nova espetega molt, es crema aviat i fa poca escalfor, i la tallada en lluna vella, tot al contrari.

Dia 1, sant Isop.- Patró dels lleigs i dels gaperuts, dels contrafets en general i de les persones de mala fesomia. També el veneraven i s'hi encomanaven els qui es tenien per graciosos i els qui havien de viure de l'art de la gràcia i de l'acudit.

Dia 4, sant Francesc.- És el patró dels captaïres, que, com tenim dit, també veneren d'altres sants. Avui tots feien festa i hom deia amb ironia que feien a l'inrevés que d'ordinari; és a dir, que eren ells els qui feien caritat a la gent. També és considerat el patró de les dones embarassades, que practiquen aquesta devoció per tal que el sant no les desampari durant el temps de l'embaràs.

També el tenen per patró els caminants, rodamons i la gent que tresca i fa via a peu, així com els sastres i els caçadors d'escopeta i de peces grosses.

Dia 12, sant Xerafi.- Era sabater i el veneraven els del seu ofici. La gent del camp creu que el dia de sant Xerafi les llavors no lleven, no agafen i es perden, i que àdhuc perjudiquen el camp. El dia d'avui, doncs, hom no pot sembrar, si no en vol resultar perjudicat.

Dia 18, sant Lluc.- Patró i advocat dels pintors, que es dividien en tres estaments: el de pintors de vidrieres, el de pintors retaulers, que pintaven únicament damunt fusta i el de pintors cortiners, que ho feien damunt de tela. També l'havien venerat els pintors de parets i els emblanquinadors de pinzell d'espert.

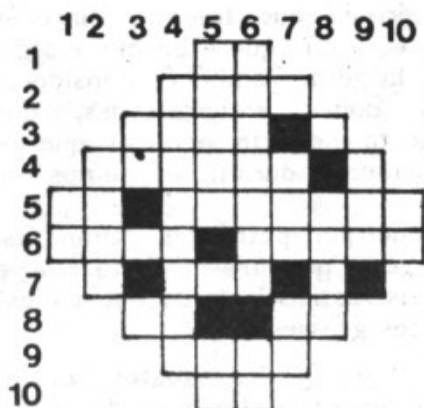
També era considerat patró dels estudiants i dels bous.

Dia 21, santa Úrsula.- Festa de les Verges. A Palma tots els fadrins que tenien relacions amoroses enviaven, el dia d'avui, una banda de música a fer una serenata a la seva estimada. Aquesta era més llarga o més curta, segons els mitjans de què disposava el festejador.

A més de les serenates eren típiques les bunyolades. La pagesia i moltes cases ciutadanes feien gran quantitat de bunyols que hom menjava a discreció. Fou típica, també, la venda de bunyols per molts establiments de la barriada.

Dia 28, sant Simó.- Conta la veu popular que sant Simó era excessivament gros, caminava amb lentitud i sempre era el que anava al darrera de tot de la colla dels apòstols, els quals moltes vegades l'havien d'esperar, per no deixar-lo enrera. Per això sant Simó és el patró dels massa grassos. Les seves predicacions van enfurir els gentils, que li van donar martiri: el van serrar de viu en viu; d'ací que la iconografia popular ens el presenti amb una serra a les mans, i que el tinguin per advocat els serradors.

Del "Costumari català"

MOTS CREUATS

HORITZONTALS.- 1.-Nota musical. 2.-Terme assenyalat a una cursa. 3.-Fruit del cocoter. Símbol del sofre. 4.-Calitja. Nom de lletra. 5.-Article. Plat d'enciam, tomàtignes, carxofes, etc., crus amanits amb oli, sal, vinagre, etc. 6.-Nosaltes en tenim la flor d'aquesta planta. Festa commemorativa del naixement de Jesucrist. Femella de l'oc. Nom de lletra. 8.-Terminació verbal. Arbre de la família de les ulmàcies. 9.-Altars. 10.-Article contracte.

VERTICALS.- 1.-Al rev. Símbol del ceri. 2.-Que fa o rep una llum, que res no enfosqueix. 3.-Gos. Consonant. Preposició. 4.-Es diu de la que rebent corda la va disposant formant mola. 5.-Desè, que és una de les parts d'un tot dividit en deu parts iguals. Cent. Nota musical. 6.-Seient d'origen turc. És l'acusatiu masculí del pronom de tercera persona "ell". 7.-Vocal. Prefix grec que significa "contra", "amunt", "de nou". Pinyol de l'oliva i altres fruits. 8.-Símbol del sofre. Igual, la mateixa cosa. 9.-Composició poètica del gènere líric que sol dividir-se en estrofes o parts iguals. 10.-Símbol de l'alumini.

SOPA DE LLETRES

A N I C E T L N I N D
L E S E S T U I S D H
E N R I C I C C I L K
X M A R I R I A D N P
A A P S T S X S O A J
N Z M L E R I I R R Q
D S S L I O M Q L R O
R T R A D D R V R E B
E A S P E R E E T F X
C R I S T O F O L U Ç
S E P E Z X C J H O E
G H J K L O P Q T G I

Cercau dins aquesta sopa de lletres els noms de deu persones.

FUGA DE VOCALS

C _ R R _ R M _ J _ R P L _ D _ G _ N T
_ S _ S R T D _ D _ M S S _
Q _ N _ N P S S _ Q _ L L Q _ F R S S _
Q _ L _ N R _ M _ L _ M _ N T.

MARIA GALMES

ENDEVINALLA

Si no em saps sembrar,
Tira'm en terra i deixa'm estar.

SOLUCIONS

SOPA DE LLETRES
A N I C E T L N I
L E S E S T U I S
E N R I C I C C I
X M A R I R I A D N
A A P S T S X S O A J
N Z M L E R I I R R Q
D S S L I O M Q L R O
R T R A D D R V R E B
E A S P E R E E T F X
C R I S T O F O L U Ç
S E P E Z X C J H O E
G H J K L O P Q T G I

MOTS CREUATS
D O
M E T A
C O C O
C A L I M A
E L
C A R D
A M A N I D A
N A D A L
R O C A
A R O M
A R E S
E L

FUGA DE VOCALS

Es una ceba.
ENDEVINALLA
Carrer Major ple de gent
a sa sortida de missa.
Que no en passi aquell que trissa,
que li anirà malament.

SENYALITZACIONS

Pareix mentida que en el nostre poble les coses s'hagin de fer dues vegades. I així i tot es cau en errors visibles, com per exemple deixar els carrers Rector Pasqual i Santa Maria de Bellver, que són uns dels més conflictius del poble sense direcció única.

Pareix esser que els nostres experts en trànsit varen tenir unalleugera patinada la primera vegada que varen col·locar (d'una manera fixa) les direccions prohibides. I després d'un mes, quan la gent s'anava habituant a elles varen decidir d'una manera apressada el canvi d'aquestes direccions. Demanam en tots els assumptes referents als benestar del poble un poc més de serietat.

I fent ús i recordant que en el poble tenim aprovada una normalització lingüística, avui la Plaça Nova s'anomena "APARCAMIENTOS".

BOMBA

L'amo en Joan Riera Alcover es va decidir, després d'haver tomat la llenya dels arbres que té en el seu trast i llevar les voreres, fer un caramull i cremar-lo. De prompte va sentir una explosió i es va sentir ferit. Analitzant el fet, la Guàrdia Civil va arribar a la conclusió que el motiu de l'explosió va esser un "ECIA 120" italià del temps de la guerra civil.

Podem donar gràcies a que l'amo es trobava a uns metres del lloc de l'explosió, ja que de no ser així el mal hagués pogut esser molt més greu.

AJUNTAMENT

Els secretaris de l'Ajuntament segueixen abandonant el poble. El dia 11 d'octubre va esser la protagonista d'aquest abandó na Pilar Sánchez. Pareix esser que els nostres polítics -siguin uns, siguin els altres- estan decidits a fer la punyeta a tot el que es digui competència dins l'Ajuntament.

I passant a un altre orde de coses, direm que els nostres polítics es reuniren deixant de banda a AP i PSM, per a fer un pacte entre ells. La proposta del CDS i del PSOE era que el batle Sr. Brunet es retiràs a casa delegant les seves funcions al Sr. Pont. Segons el diari "Ultima Hora" el Sr. Brunet seria el batle figuratiu i el Sr. Pont el batle efectiu. Però els pactes no es varen dur a terme i la cosa segueix com sempre.

TORRENTADA

Dia 25 en bon matí una bona partida de cases del barri de la gasolinera es varen despertar plenes d'aigua. La veritat és que va ploure molt en poc temps i així va succeir el que feia tant de temps que es preveia: que les cases dels voltants s'inundassin.

S'ha de fer notar que ni la caseta ni el jardinet de la gasolinera tengueren gens de fang. I, ja se sap, l'aigua sempre cerca lloc per passar.

NAIXAMENTS

N'Àngela Galmés Fajardo neix dia 28 de setembre, filla de Pere Antoni i Alfreda. Enhorabona!

Fill de n'Antoni i na Francesca, na néixer a Son Carrió n'Emilio José López Vilchez el dia 3 d'octubre. Salut!

En Domingo Llull Galmés va venir al món dia 4 d'octubre. És carrioner i fill de Guillem i Antònia. Enhorabona!

Na Catalina Maria Vives Genovart va néixer dia 10 d'octubre. És filla de Salvador i Bàrbara. Salut!

DEFUNCIONS

En Bartomeu Pascual Planisi mor a Sant Llorenç dia 29 de setembre. Era viudo i tenia 90 anys. Al Cel sia.

Dia 2 mor n'Aina Maria Llodrà Femenias, repentinament, un capvespre a l'escola, amb una gran consternació de pares, companys i mestres. Deixà aquest món amb 11 anys de vida. Volem donar la nostra condolència als pares. Descansi en pau.

Dia 27 mor a son Carrió na Magdalena Gomila Rosselló. Era casada i tenia 74 anys. Que la vegem en el Cel.

**Maria Galmés
Antònia Servera**

L'Excursió

"Excursió motorista al Puerto de Andraitx - 20 Mayo 1956. 203 kilòmetres. 13 motos. 26 excursionistas".

Aquestes breus paraules manuscrites al marge de la fotografia juntament amb l'observació de la vestimenta i els semblants de les vint-i-cinc persones presents, estalvien el comentari descriptiu.

Potser és aquesta una generació ben sortida, car és la generació que més ha viscut el canvi: d'anar a peu a la moto, de l'espera del tren al cotxe particular, de l'agricultura al turisme, dels banyadors amb faldeta al "tanga", del nacional-catolicisme al socialisme, del test al plàstic, de la peladissa d'ametles a la televisió... No sabem el què ens depara l'esdevenir, però de segur poques generacions han viscut uns canvis radicals en tan poc temps. I és aquesta una sort que cal saber apreciar.

Com de segur apreciaren l'aire sobre la cara -sensació llavors novella-, la llibertat d'arrencar o aturar-se o la simple aventura de trescar 203 quilòmetres sobre una màquina que, llavors, semblava caríssima, per² que representava moda, coratge, estalvis...

la possibilitat de trescar racons de l'illa abans inaccessibles. Màquina que, d'altra banda, potser representa una de les primeres eines d'allò que en deim "societat de consum".

L'aventura del trescar, d'arribar al lloc desconegut sempre ha temptat l'home. I de segur, almenys els més sensibles dels motoristes, recordaran amb nostàlgia aquella Mallorca d'ahir, dels paratges verges, de la pursa de les aigües cristal·lines, dels roquisars i penya-segats, de les platges... de la possibilitat de mirar les penyes sense veure hotels o de mirar l'aigua sense veure plàstic, de contemplar les platges sense sombrilles ni turistes, i tot sense tenir la sensació de que allò que és una de les poques que queden o que demà potser ja serà diferent. Allò que sentiren en arribar al Port d'Andraitx és una sensació que les generacions posteriors ja no tendran mai més la possibilitat de viure. Un aspecte més de la sort d'una gent en un espai i en un temps determinat.

Guillem Pont